

Raport eveniment

“Declarația de la Bonn - perspective etice ale libertății științei în Spațiul European al Cercetării”

INTRODUCERE

Dezbaterea cu tema “Declarația de la Bonn - perspective etice ale libertății științei în Spațiul European al Cercetării” a fost organizată de Ministerul Educației și Cercetării în parteneriat cu CNECSDTI și a avut loc vineri, 20 noiembrie, orele 10:00 - 13:00, în sistem videoconferință.

Evenimentul și-a propus să dezbată limitele și relația între libertatea științei, etică în cercetare și libertatea academică, rolul codurilor de etică în aria reglementărilor instituționale, în ceea ce privește libertatea științei, libertatea academică, ca drept și responsabilitate, indicatori de monitorizare ai libertății academice și creșterea încrederii societății în rezultatele cercetării, precum și rolul libertății științei în consolidarea cooperării internaționale.

Dezbaterea a permis preluarea viziunii unor actori politici și sociali importanți cu privire la oportunități și provocări în vederea operaționalizării Declarației de la Bonn - printr-un document comentat, prin indicatori relevanți pentru ecosistemul românesc, prin consolidarea infrastructurilor de etică a cercetării și academice.

Contextul actual a arătat cât de importante sunt știința, cercetarea și inovarea pentru societate.

Evenimentul s-a concretizat în prezentul *Raport de Eveniment*, care include o trecere în revistă a punctelor de vedere exprimate de către participanți în timpul dezbaterii.

AGENDA EVENIMENTULUI

(etape de desfășurare, elemente de comunicare, participanți, puncte de vedere și recomandări formulate)

ETAPA DE DESFĂȘURARE EVENIMENT

09:30-10:00 Înregistrarea participanților

10:00-10:20 Deschiderea evenimentului

10:20-12:40 Discursurile invitaților

12:40-13:00 Concluzii și recomandări

13:00-13:10 Închiderea evenimentului

Evenimentul s-a bucurat de prezentările a 6 dintre participanți, atât din mediul academic cât și reprezentanți instituționali și ai institutelor de cercetare, după cum urmează:

Daniel DAVID- Rector, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj;

Marilen- Gabriel PIRTEA - Rector, Universitatea de Vest, Timișoara;

Adrian CURAJ - Director General, Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării, Inovării;

Dacian Cosmin DRAGOȘ- Președinte, Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării;

Nicoleta LUPU - Director General, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizică Tehnică, Iași;

Ioana Ispas- Consilier afaceri europene, Ministerul Educației și Cercetării.

Evenimentul a debutat cu un cuvânt de deschidere al doamnei **Monica Cristina ANISIE - Ministru, Ministerul Educației și Cercetării.**

Dezbaterea a fost moderată de doamna. Prof. dr. Cosima RUGHINIȘ, Universitatea București.

PREZENTĂRI ȘI PUNCTE DE VEDERE EXPRIMATE DE PARTICIPANȚI (*in extenso*)

CUVÂNT DE DESCHIDERE:

Doamna Monica Cristina ANISIE, ministrul Educației și Cercetării

Este un eveniment care ne privește pe toți, atât pe cei din Ministerul Educației și Cercetării cât și pe cei din comunitatea academică și din organizațiile de cercetare și, în egală măsură, pe fiecare dintre noi, indiferent unde ne desfășurăm activitatea pentru că, fără știință nu există progres.

Faptul că la exact o luna de la semnarea declarației de la Bonn, Ministerul Educației și Cercetării organizează o dezbatere pe acest subiect, arată determinarea noastră de a aplica ceea ce ne-am asumat la 20 oct. 2020.

România este printre primele 9 țări care au semnat la Bonn declarația, această având și un conținut simbolic politic ridicat fiind semnată de miniștrii cercetării la puțin timp de la publicarea (30 sept. 2020) de către Comisia Europeană a comunicării privind viitorul cercetării și inovării și a Spațiului European de Cercetare.

Integritatea în cercetarea științifică reprezintă una dintre prioritățile Ministerul Educației și Cercetării. Prin politicile sale, ministerul stimulează bunele practici în cercetare și implicit creează un cadru de manifestare a libertății științei iar în acest sens, exemplele pot fi : evaluarea institutelor de cercetare, a centrelor dar și a proiectelor de CDI.

Libertatea cercetării științifice înseamnă: deschidere, excelență, internaționalizare, diversitate, egalitate dar și integritate și responsabilitate; acestea sunt valorile pe care trebuie să le promovăm și pentru care merită să investim.

ROLUL LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI ÎN SPAȚIUL EUROPEAN AL CERCETĂRII, CA FACTOR DE PROGRES

DRAGOȘ MIHAEL CIUPARU - SECRETAR DE STAT PENTRU CERCETARE, MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Această reuniune se vrea a fi prima dintr-o serie destinată identificării unui plan de măsuri pentru implementarea Declarației de la Bonn și ne vom strădui să implementăm ceea ce Declarația presupune.

Cred că suntem cu toții convingși de importantă libertății cercetării științifice pentru progresul societății în general; ea ar trebui să fie un scop comun, vizibil care să ghideze orice dialog în

materie de cercetare-inovare și cooperare în domeniul cercetării; prin semnarea acestei declarații, țările semnatare sprijină, în fapt, eforturile organizațiilor de cercetare în manifestarea deplină a libertății de cooperare internațională și a libertății academice

Această declarație se dorește un mesaj politic clar despre libertatea cercetării științifice ca valoare fundamentală a Uniunii Europene și ca principiu al cooperării internaționale în cercetare.

Dincolo de încercarea de a defini libertatea cercetării științifice, declarația oferă și un ghidaj legat de rolul guvernelor în protejarea libertății cercetării științifice și rolurile și responsabilitățile organizațiilor de cercetare, precum și în legătură cu rolul și libertățile cercetării științifice în colaborarea internațională.

În data de 30 sept. 2020, Comisia a propus o nouă ERA pentru cercetare și inovare care a definit priorități strategice și obiective ambițioase însă, realiste.

În acest context, Declarația de la Bonn stimulează angajarea cercetătorilor și organizațiilor de cercetare și mai ales a guvernelor în susținerea obiectivelor ariei europene a cercetării.

Înțeleg că utilizarea libertății științifice este legată intrinsec de un sistem profesional de autoreglare responsabilă a instituțiilor academice și de cercetare; pentru avansare academică și alocare competitivă a finanțării, încurajăm și susținem standarde înalte de bune practici științifice, orientări și structuri consultative pentru protejarea integrității, cercetării responsabile și a limitelor etice inclusiv proceduri de evaluare corecte, transparente și bazate pe excelență.

Cum văd eu aceste subiecte abordate în Spațiul European al Cercetării cât și, implicit, la noi?

Desigur că libertatea cercetării științifice este o valoare fundamentală a UE și un principiu al cooperării internaționale; mobilitatea și schimbul liber de idei creează bazele pentru o comunitate științifică în progres; este nevoie de o abordare cuprinzătoare care să aibă în vedere recunoașterea competențelor cercetătorilor, creșterea mobilității acestora și schimburi de cercetători între zona de cercetare și industrie precum și oportunități de instruire și un portal cu punct unic de intrare pentru cercetătorii care pot accesa un nr de servicii suport. Cadrul european de competențe pentru carierele de cercetare ar trebui să identifice un set de competențe de baza și modernizarea sistemelor de recompensare a cercetătorilor.

Împreună cu Comisia vom fi invitați să definim un cadru european pentru aceste competențe și o axonomie a competențelor necesare care va permite monitorizarea tendințelor în ceea ce privește piața muncii în cercetare, aptitudini și competențe.

Un aspect important pe care va trebui să îl gândim și noi la nivel național este legat de acea componentă de mobilitate inter-sectorială ca parte a conceptului de libertate în cercetarea științifică, care să asigure libertatea de asociere între mediul de afaceri și zona de cercetare, egalitate între cercetătorii din mediul public și privat și pe cale de consecință, implicarea sectorului privat în ceea ce înseamnă pregătire, dezvoltarea de competențe pentru cercetători.

În acest fel conceptul de libertate a cercetării științifice va genera reducerea barierelor care împiedică mobilitatea cercetătorilor în societate și economie asigurând o creștere economică și un număr crescut de locuri de muncă. Libertatea cercetării științifice necesită oportunități în ceea ce privește mobilitatea fizică și virtuală în exercitarea activității de cercetare care necesită o cultură a egalității de gen și libertatea de a interacționa cu ceilalți.

Un aspect important al libertății științei în ERA este Știința Deschisă, care determină ca sistemele de CDI să fie mai eficiente și creative și stimulează excelența și încrederea societății în științe. Deschiderea și partajarea rezultatelor și datelor cercetării, reutilizarea și reproducerea lor dar și

accesul la infrastructuri de Cercetare, asigura baza pentru o cercetare de calitate și eficiență în preluarea rezultatelor cercetării în procesul de inovare. Libertatea cercetării științifice este inseparabilă de pluralismul vocilor, așadar, recunoaștem importanța existenței unor cadre juridice puternice, bazate pe lege și care garantează și protejează libertatea științifică a organizațiilor de cercetare precum și a cercetătorilor individuali.

În aceste ultime luni CE ne a întrebat dacă susținem European Open Science Cloud ca parteneriat european de cercetare co-programat; acest cloud este un foarte bun exemplu de libertate a științei pentru că este construit pentru a deveni un cadru european comun pentru date din cercetare, deschise și partajate și pentru servicii de acces.

Merită să ne gândim la propunerea Comisiei de a lansa în Orizont Europa o platforma de publicații Open Research Europe care se presupune că ar asigura ca toată cercetarea finanțată public să fie integrată într-un singur spațiu virtual european.

Consider necesar un echilibru între abordările politicii de inovare și cercetările de tip bottom-up și top-down; o asemenea abordare, este conformă cu libertatea științifică, în special în ceea ce privește contribuția eficientă a cercetării științifice la obiectivele politice generale, mai ample.

Vom continua să consolidăm libertatea academică și autonomia instituțională și contăm să fim capabili să asigurăm o finanțare viabilă și stabilă pe termen lung; mă gândesc la politici și reforme care să genereze ca impact, infrastructuri și instituții de cercetare moderne și accesibile, sprijin pentru evoluția carierei de cercetare, în special pentru cercetătorii debutanți și acordarea de stimulente pentru colaborări deschise.

Este evident că atât la nivel european cât și la nivel național este nevoie de stimulente pentru ca libertatea științei văzută ca libertatea de a avea și deschidere pentru partajarea datelor din cercetare să devină realitate, să se realizeze abordarea transnațională onestă și transparentă și să încurajăm cercetarea trans-disciplinară.

LIBERTATEA ȘTIINȚEI ȘI PROCESUL BOLOGNA

GIGEL PARASCHIV- SECRETAR DE STAT PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR , MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Îmi revine sarcina să vorbesc despre libertatea științei și procesul Bologna.

Tema este extrem de importantă și actuală pentru această societate, o societate contemporană, și mi-aș permite să vorbesc mai mult despre libertatea academică.

Libertatea academică, o valoare fundamentală a învățământului superior a cărei importanță este accentuată periodic atât în cadrul dezbaterilor naționale dar mai ales internaționale.

Trendul învățământului superior românesc, la peste două decenii de la semnarea Declarației de la Bologna, se focusează astăzi atât pe perpetuarea și consacarea valorilor fundamentale, a libertății și autonomiei academice cât și pe simbioza dintre cercetare și educație, vizându-se oferirea soluțiilor la nevoile societății, asigurând însă incluziunea și respectând etica. Acest proces Bologna a creat un spațiu european și nu numai, pentru cooperare și dialog, care se bazează pe principiile fundamentale, cum ar fi: libertatea de exprimare, toleranță, libertatea cercetării, libera circulație a studenților și profesorilor.

Procesul Bologna va continua, fiind necesar într-un continent precum Europa dar, este recomandat ca integrarea sistemelor de învățământ superior să nu fie făcută doar la nivel politic ci și la nivel organic.

Schimbul de bune practici și de rezultate ale cercetării, accelerează dezvoltarea naturală a unei vieți universitare europene dinamice și inovatoare. Instituțiile de învățământ superior reprezintă mediul favorabil pentru dezvoltarea și răspândirea cunoașterii pentru promovarea ideilor care stau la baza unei societăți democratice fundamentată pe valori și libertăți.

Gândirea critică, capacitatea de analiză, toleranța și etica sunt doar câteva exemple de competență pe care studiile universitare le cultivă în rândul studenților și care nu ar putea exista fără garantarea libertății academice.

Introducerea indicelui de libertate academică a constituit, poate, o abordare cantitativă utilă în demersuri comparative și de analiză a performanței dar mai ales în înțelegerea conceptului de libertate academică.

Cu ajutorul acestui indice s-a reușit o monitorizare și o înțelegere mult mai bună a conceptului de libertate academică trecându-se de la simplă contabilizare a numărului de abateri la o analiză complexă a schimbărilor pe care le-a înregistrat semantica acestui concept.

Este important ca libertatea academică să nu rămână doar un concept valorizat în documente oficiale; aplicarea acesteia în spațiile educaționale și de cercetare din instituțiile de învățământ superior reprezintă o responsabilitate a tuturor membrilor societății, a fiecăruia dintre noi.

CARIERA DE CERCETĂTOR, FACTOR MODELATOR AL LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI CONSIDERAȚII SOCIO-CULTURALE

DANIEL DAVID- RECTOR, UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ

Analizând Declarația de la Bonn, libertatea cercetării științifice are 5 componente fundamentale și se referă la:

- Dreptul de a îți alege liber temele de cercetare;
- Dreptul să diseminezi rezultatele odată ce le-ai obținut ;
- Dreptul să îți exprimi opiniile fără să îți fie frică de represalii din partea unor instituții sau din partea unor sisteme;
- Dreptul de a te organiza în asociații profesionale reprezentative iar vocea acestor asociații să fie ascultată;
- Mobilitatea, atât fizică cât și intelectuală.

În declarația de la Bonn există niște prerechizite pentru a implementa bine acest principiu într-o țară iar prerechizita fundamentală se referă la instituții puternice și autonome și stabilitate financiară.

Pentru o țară, sunt și consecințe ale aplicării acestei libertăți, și anume, că stimulează dezvoltarea bazată pe cunoaștere.

Pedeapsa și vânărea greșelilor reprezintă uneori mecanisme de control social puternic, în anumite societăți. Prerechizitele pentru a implementa libertatea cercetării științifice : autonomia instituțională și instabilitatea financiară.

Știința nu a reușit să ajungă la oameni în acest tip de structura colectivităților, caracteristică României, în care autoritatea este omul și nu procedura.

Soluția Citizen Science este o legitimizare a simțului comun, știința luptându-se mult să se separe de simțul comun și să invalideze lucruri care erau dincolo de lucrul comun.

Sper să conștientizăm unele bariere psiho-culturale pe care le avem în țară și dacă vor fi conștientizate se va putea implementa această libertate a cercetării științifice și, să ne amintim că orice libertate este limitată de alte libertăți.

- Profilul psihologic / valoric al României pune provocări specifice pentru asigurarea libertății științei - mai ales datorită apelului la autoritate (concentrarea puterii), individualizării autonome reduse și apelului la pedeapsă sau vânărea de greșeli, care stimulează conformismul excesiv.

Trebuie să venim cu noi valori; încredere, autonomie, să ceri descentralizarea puterii, să accepți diversitatea, să ceri recompensă pentru lucrurile pe care le faci.

Trebuie ca societatea să fie învățată să gândească liber prin cursuri de soft skills, cursuri de antreprenoriat; sub aspect psiho-cultural tinerii nu se tem de incertitudini, vor diferențieri.

LIBERTATEA ȘTIINȚEI ȘI TRANSPARENTA ÎN COMUNICAREA REZULTATELOR CERCETĂRII

MARILEN- GABRIEL PIRTEA – RECTOR, UNIVERSITATEA DE VEST TIMIȘOARA

Soluția la care trebuie să lucrăm se referă la faptul că, în contextul în care ne aflăm, într-un moment de maximă presiune atât în ceea ce privește domeniul cercetării, în domeniul științelor naturale cât și al științelor sociale, o criză de sănătate globală, ale cărei soluții, deși gestionate politic se află totuși în mâinile cercetătorilor, în mâinile infrastructurilor de cercetare, a protocoalelor de etică a cercetării științifice; ne aflăm într-o criză culturală, presați de populism, naționalism extrem, o lipsa de încredere în instituțiile publice, politice, academice, într-o criză prăpăstioasă ca urmare a neputinței tuturor acestor actori de a gestiona cascadele dezinformării în masă.

Vorbim astfel despre o criză profundă de identitate individuală și colectivă; soluția este să continuăm să construim infrastructuri complexe, infrastructuri care să aibă la baza reziliență, adaptabilitate, spirit de organizare și încredere.

Cum asigurăm mecanismele de creare, restaurare, întărire a încrederii la nivel individual, instituțional, al cunoașterii generate de cercetarea științifică?

Infrastructura individuală și de cercetare științifică:

- constituirea de sisteme complexe de reziliență a infrastructurii de suport și susținere pentru studenți, educatori și cercetători este ceea ce înseamnă garantarea libertății și demnității individuale de a produce și a participa la cercetarea științifică de calitate. Fără protejarea acerbă a agenților cercetării atât cercetători cât și subiecții cercetărilor științifice, întregul demers va cădea pentru că întregul demers științific este zdruncinat din temelii.

Trebuie să garantăm legal și instituțional dreptul și libertatea de a face cercetare științifică și de a opta pentru sau în afara acestui demers prin: coduri de etică revizuite, adăugite, implementate; acestea trebuie să protejeze necondiționat integritatea, libertatea, drepturile și demnitatea indivizilor și pentru a oferi o gama cât mai largă de situații și spețe, de la discriminarea de gen, etnică, intelectuală, la probleme de senioritate, mobilitate, la situații de management ale conflictelor sau hărțuiri, abuzuri de orice natură, până la multiple spețe de cyber security, protejarea datelor personale și a intimității persoanelor în demersul științific.

Programe de mobilitate academică și de cercetare: încurajarea și întărirea infrastructurilor de mobilitate academică și de cercetare care să asigure atât flexibilitatea spațiului intelectual

europen pentru a participa activ la inovare cât și încrederea în munca în echipă, colaborare în înțelegerea că problemele complexe cu care ne confruntăm astăzi necesită soluții complexe iar acestea se clădesc prin eforturi colective. Cercetătorii sunt cei care generează idei, identifică probleme și contribuie la formarea de rețele inter-personale, inter-instituționale de colaborare și co-creare.

Programe de suport pentru cercetători: mediul academic, epicentrul cercetării științifice, poate fi și unul extrem de competitiv. Cercetătorii au nevoie de sisteme support (profesional, personal, emoțional), precum și de sisteme de stimulare a participării colaborative și recompense.

Din punct de vedere instituțional, ca infrastructură, constituirea de sisteme complexe de reziliență a infrastructurii instituționale de cercetare înseamnă întărirea infrastructurilor instituționale de colaborare și co-creare. Încrederea instituțională poate fi întărită prin următorii piloni:

1. Parteneriate de cercetare
2. Programe de linking & learning
3. Open Science

SPRE POSIBILI INDICATORI DE MONITORIZARE AI LIBERTĂȚII ACADEMICE ȘI AI LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI ȘI POTENȚIALELE UTILIZĂRI ÎN MANAGEMENTUL CERCETĂRII

ADRIAN CURAJ – DIRECTOR GENERAL, UNITATEA EXECUTIVĂ PENTRU FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR, A CERCETĂRII, DEZVOLTĂRII, INOVĂRII

La nivelul Europei discutăm despre twin-transition, tranziția verde și digitală a economiei; noi suntem într-un dublu twin, avem libertatea științei și încrederea în știință (Citizen Science) și libertatea și autonomia academică asociată responsabilității.

Noi trebuie să fim în mijlocul dezvoltărilor; regula a fost că noi, la nivel de Europa am fost policy takers și nu policy makers, lipsind de la grupurile importante, dar am luat ce ne-a recomandat Europa și, cu diferențele noastre culturale, sociale, am preluat și am încercat să implementăm dar în final, a fost mimetic acest proces.

Prezența universităților este importantă pentru că este o voce a sute de universități în Europa iar EUA este parte a acestui demers; noi, ca agenție de finanțare, ca și consiliu de cercetare finanțator, suntem membri ai Science Europe.

România este prezentă în multe programe și inițiative europene privind inovarea și cercetarea, o experiență națională pe care trebuie să o extindem și să o valorificăm.

Avem deja o experiență consistentă de la care putem porni și putem merge în discuțiile europene.

Suntem foarte prezenți pe Open Science, UEFISCDI este în toate proiectele legate de Open Science în Europa.

Citizen Science - și aici este o componentă legată de libertatea științei; putem vedea în câte proiecte sunt implicați cetățenii; nu în calitate de cercetători ci ca observatori și contributory.

Nu este important mimetismul ci adoptarea, asumarea și distilarea a ceea ce se întâmplă prin experiență de aici.

ESTE NECESARĂ REGLEMENTAREA LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI?

DACIAN COSMIN DRAGOȘ– PREȘEDINTE, CONSILIUL NAȚIONAL DE ETICĂ A CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE, DEZVOLTĂRII TEHNOLOGICE ȘI INOVĂRII

La CNECSDTI, încercăm să dinamizăm acest consiliu și să recuperăm timpul pierdut pentru perioada în care nu a funcționat iar, provocările sunt destul de interesante. CNE este în mijlocul unor dispute juridice privind cercetarea și etica cercetării.

Dacă se merge cu o reglementare până în detaliu, se ajunge la o sugrumare a libertății de cercetare; dacă nu reglementezi însă nimic dezvoltarea unor cercetări este supusa unor abuzuri ce nu pot fi controlate prin mijloace juridice .

Cât să se reglementeze din libertatea cercetării? Cât să se reglementeze din etica cercetării?

În acest sens, există preocupări concurente globale privind etica cercetării; urmează să aibă loc cea de-a 41-a Conferință Generală UNESCO care va avea pe agendă și o recomandare privind etica în IA, putând astfel, considera la rândul nostru, acest domeniu, ca și un studiu de caz privind necesitatea reglementării sau o mai mare libertate de organizare a unui nou domeniu.

Sunt total de acord cu mesajul cheie transmis de UE cu privire la acest subiect, în ceea ce privește definirea IA: o definiție poate să fie destul de strictă și să nu reziste testului timpului însă a lăsa fără o definiție IA, este periculos fiindcă ar da naștere la abuzuri.

Discuțiile ce vor avea loc la această Conferință generală vor fi : în jurul definirii Inteligenței Artificiale și în jurul drepturilor omului (drepturile omului fiind considerate de către UNESCO - o valoare), UE vine însă și spune că este un concept juridic.

Referitor la Declarația de la Bonn, în viziunea mea, la nivel european, ar trebui corelată Declarația de la Bonn (principiile ei) cu directivele, regulamentele, recomandările și ghidurile existente deja în cadrul UE, pentru a vedea care sunt de fapt aplicațiile practice ale Declarației de la Bonn; unde mai trebuie dezvoltat?

Din perspectiva juridică, în Declarație este important să se spună despre faptul că este necesară existența procedurilor pe care să le respectăm. Procedurile de acum din domeniul cercetării, un domeniu destul de opac.

Eu găsesc necesară punerea în acord a Legii 1 cu Legea 206; Legea 1 are reglementări mai bune și mai moderne decât legea pe care CNE își bazează activitatea apărând astfel probleme de punere în practică.

Am elaborat un Ghid de integritate în Cercetarea Științifică- model pentru Codurile de etică din instituții de cercetare și universitare.

Ne dorim o colaborare cu CEMU pentru a avea un Cod etică universitară și a cercetării.

Referitor la CEMU, CNECSDTI și Comisii de Etică- ne dorim un consiliu unic și o colaborare mai bună cu Consiliile de Etică din universități sau din Institutele de Cercetare.

Să educăm comunitatea pentru a avea mai puține contestații și abateri de cercetat, de la etică universitară și de cercetare.

ROLUL ORGANIZAȚIILOR DE CERCETARE ÎN PROMOVAREA LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI – ÎNTRE DREPTURI ȘI OBLIGAȚII

NICOLETA LUPU – DIRECTOR GENERAL, INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETARE-DEZVOLTARE PENTRU FIZICĂ TEHNICĂ – IAȘI

Problema este în a-i încuraja pe cei tineri să gândească liber; să lăsăm cercetătorii să gândească liber, să aibă inițiativa dar cine le asigura finanțarea pentru aceste lucruri?

Ne punem problema că pentru a fi creativi trebuie să avem predictibilitate. Sunt situații când cercetătorii au fost cumva forțați să migreze către niște subiecte la limita background-ului lor pentru că așa a fost call-ul respectiv, adresând o anumită problema și, în acest sens, oamenii respectivi, pentru a asigura resursele financiare pentru grupul respectiv au făcut anumite compromisuri mergând de la cercetare către formare.

Trebuie să avem încredere în știință, unele cercetări pot produce miracole; raportându-ne la situația actuală de la nivel mondial, societatea civilă își pune speranța în tot felul de situații care într-un final se pot dovedi a fi neadevărate.

Ce fel de libertăți și protecție oferă libertatea cercetării științifice?

Libertatea scopului: cercetătorii ar trebui să decidă ei înșiși: ce proiecte și abordări să urmeze? cine finanțează cercetările? dispun guvernele de resursele financiare necesare, mai ales în condițiile actuale? cum influențează companiile care finanțează activități de cercetare din organizații de cercetare ?

Cine este subiectul libertății? La prima vedere pare să fie cercetătorul individual. Dar trebuie considerate un număr de limitări ale libertății oamenilor de știință, cum ar fi: dependență de liderii grupurilor de cercetare sau de evaluările colegilor pentru aprobarea fondurilor/publicarea rezultatelor/evaluărilor instituționale.

Libertatea de a efectua cercetări științifice vs. știință deschisă - care argument este mai puternic?

Încrederea comunității în cercetarea științifică- cum facilităm comunicarea?

Ce pot face organizațiile de cercetare în promovarea libertății științei?

Sunt importante și necesare:

- Un sistem adecvat de stimulente pentru cercetători, motivându-i să vină cu soluții inovative pentru probleme științifice;
- Interacțiunea și comunicare liberă și deschisă între cercetători și organizațiile de cercetare;
- Limitarea amestecului factorului politic național în activitățile de cercetare;
- Atragerea de cercetători din afară României;
- Intensificarea activităților de comunicare.

COMITETELE LOCALE DE ETICĂ ÎN CERCETARE- FACTORI DE PROGRES SAU BARIERE ÎN PROMOVAREA LIBERTĂȚII ȘTIINȚEI?

IOANA ISPAS- CONSILIER AFACERI EUROPENE, MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Legislația actuală privind etica în cercetare creează o imagine negativă a eticii ce apare ca un sistem de constrângeri pentru cercetători, fără spațiu pentru dezbaterile dilemelor etice.

CNECSDTI funcționează din 2007 dar mare parte din activitatea consiliului este strict legată de soluționarea sesizărilor iar partea care ține de libertatea cercetării științifice, de dreptul de a ne bucura de beneficiile științei, este acoperită în mică măsură sau deloc.

Libertatea în cercetarea științifică poate fi invocată ca principiu suveran pentru a dezbate o serie de restricții legislative legate de cercetarea pe subiecte sensibile din punct de vedere etic, fiind anterior menționată Inteligența Artificială.

Implicarea cetățenilor în știință derivă din Citizen Science dar la nivel comunitar s-a constatat că impactul cercetării nu este foarte vizibil pentru cetățean; studiile au arătat că Orizont 2020 a finanțat o multitudine de proiecte, poate prea multe, prea mici, prea fragmentate și cetățenii europeni nu au văzut neapărat respectivul beneficiu.

Este necesară o guvernare eficientă privind etica cercetării și o validare a progresului tehnologic prin dezbateri / dialog.

Trebuie diagnosticată dorința societății de procese inovative care ajung în piață și pusă în echilibru cu considerațiile etice; lansarea pe piață înainte ca societatea să accepte un produs, poate conduce la eșec.

Este necesară o validare etică preliminară a propunerilor de proiecte ce sunt propuse spre finanțare competitivă.

E nevoie de o abordare pozitivă a libertății științifice prin popularizarea bunelor practici

Este necesară crearea unei culturi a dezbaterilor publice, pe teme diverse de la IA la schimbarea climatică și altor conflicte dintre drepturi individuale și drepturi colective, probleme ale grupurilor vulnerabile.

CONCLUZII (*en bref*) PUNCTE PENTRU DISCUȚII URMĂTOARE

Punct de pornire pentru dezbateri și operaționalizarea Declarației de la Bonn și a libertății cercetării;

- Tensiune între libertatea negativă (absența constrângerilor) și libertatea pozitivă (asigurarea resurselor);
- Problema finanțării infrastructurilor de cercetare, colaborare și relație a științei cu societatea;
- Tensiunea între mimetism adaptativ, pentru a depăși un profil cultural orientat spre centralizarea autorității și reticența la individualizare - și asumarea unei poziții de policy maker, de contribuție europeană;
- Nevoia operaționalizării Declarației de la Bonn - printr-un document comentat, prin indicatori relevanți pentru ecosistemul românesc, prin consolidarea infrastructurilor de etică a cercetării și academice (de la legislație la consilii și la Ombudsman);
- De ce nu, o dezbatere privind etica IA și a Științei Deschise, a condițiilor de partajare a datelor și de acces deschis;

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării

- Este necesară co-crearea politicilor privind libertatea științei, de a transformă un cadru legislativ destul de permisiv în îmbunătățiri concrete, comportamentale ale mediului de cercetare;
- Trebuie îmbunătățite atât infrastructurile de cercetare și resursele umane cât și mediul de cercetare.

Raport întocmit de Secretariatul CNECSDTI (MEC): Felicia OLTEANU - consilier.